

Задржување од имиграциски причини во Северна Македонија

Јануари - Декември 2022

Задржување од имиграциски причини во Северна Македонија

Јануари - Декември 2022

Издавач

Македонско здружение на млади правници

Уредник

Теодора Косева Костадиновска

Автор

Игор Стојчевски

Скопје, Мај 2024

1. ВОВЕД

Во 2022 година, лицата во движење продолжија со своето транзитирање низ Република Северна Македонија притоа користејќи илегални премини и криумчари. Задржувањето од имиграциски причини остава простор за прекршување на основните човекови права за секој странец кој ќе биде задржан, посебно за децата странци. Децата не смеат да бидат задржани во ниту еден случај или пак задржувањето треба да служи како последна мерка.

МЗМП спроведе по една посета во центарот за задржување на странци (Прифатен центар за странци) секоја недела, но со ограничен пристап до лицата кои беа задржани таму. МЗМП имаше можност да информира само мал број на лица задржани во овој центар околу нивните права и можноста да поднесат барање за меѓународна заштита.

Овој извештај содржи информации за профилот на лица кои биле задржани, нивната националност, основот за задржување и ограничувањето на слободата на движење во постапката за азил. Податоците и проблемите поврзани со задржувањето, кои се прикажани во овој извештај, имаат за цел да послужат како почетна точка во понатамошните чекори кон подобрување и заштита на правата на оние кои се засегнати од задржувањето поради имиграциски причини.

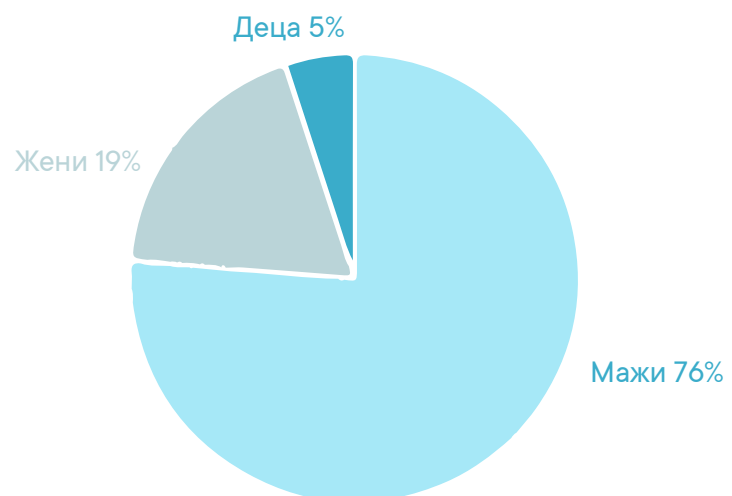
Сите податоци прикажани во овој извештај се базираат на јавно достапни и добиени информации, но и на податоците за лицата кои се задржани во ТЦ Винојуг, ТЦ Табановце и ПЦ за странци, до кои МЗМП има пристап.

2. ЗАДРЖУВАЊЕ ВО ПРИФАТНИОТ ЦЕНТАР ЗА СТРАНЦИ

Прифатниот центар за странци е единственото место за задржување на странци од имиграциски причини во Република Северна Македонија. Според Законот за странци, странец може да биде привремено задржан додека да се заврши неговата постапка за депортација, но не подолго од 24 часа¹. Согласно Член 159 од истиот закон, странец на кого не може да му се заврши постапката за депортација може да биде сместен (задржан) во Прифатниот центар за странци². Постојат неколку основи врз база на кои странец може да биде задржан во државата. Едниот од нив е кога странец престојува незаконски во Република Северна Македонија, исто така кога постои одлука за депортација, но странецот не поседува патен документ и баратели на азил за кои е донесена одлука за ограничување на слободата на движење.

Во 2022 година, 139 странци биле задржани во овој центар. Постои намалување во вкупниот број во споредба со 2021 година кога 197 странци биле задржани во ПЦ за странци. Повеќето од задржаните лица се мажи (106), но имало и 26 задржани жени и 7 деца од кои 5 биле непридружувани малолетници. Според достапните податоци, поголем дел од нив биле од Сирија, Турција, Косово и Индија. За 127 задржани лица било изготвено решение за задржување во ПЦ за странци, а за 12 било изготвено решение за ограничување на слободата на движење. МЗМП не поседува информации околу основот врз база на кои се донесени овие решенија. Сепак, како главна причина поради која се задржуваа лицата странци е да послужат како сведоци во кривичните постапки против криумчари.

Задржани лица во ПЦ за странци

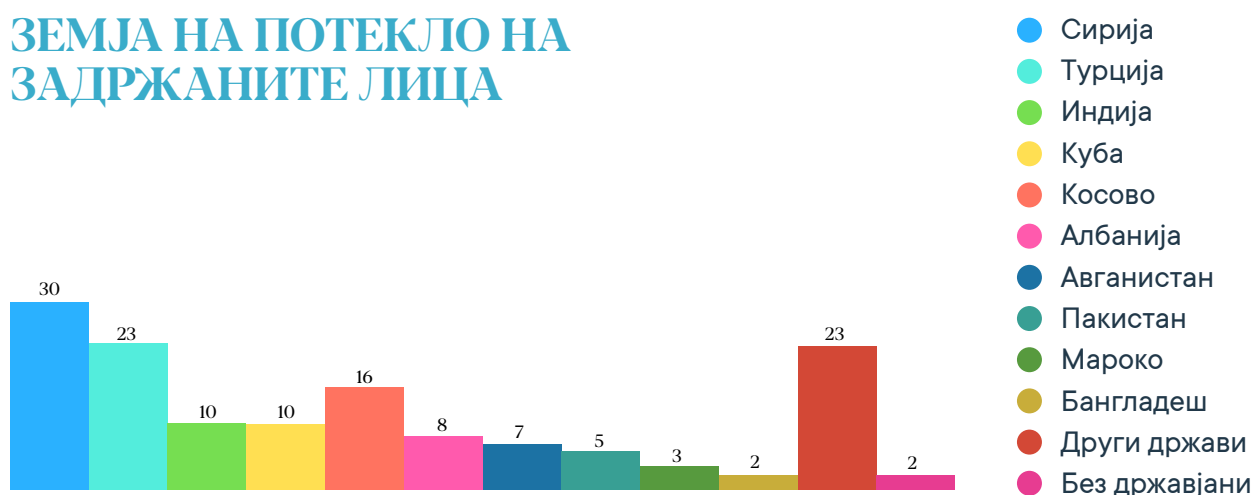

¹ [https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20\(1\).pdf](https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20(1).pdf), Член 158, став 1;

² Ibid, Член 159;

Во 2022 година, МЗМП спроведе 49 посети во ПЦ за странци и имаше можност да разговара со 10 лица кои беа задржани таму. Бројот на лица со кои МЗМП имаше можност да разговара е многу мал бидејќи сите задржани лица мораа да дадат изјава пред надлежен јавен обвинител и дури потоа дел од нив добија можност да остварат контакт со МЗМП околу постапката за азил во Република Северна Македонија. Најчесто на претставниците на МЗМП не им беше дозволено да разговараат со задржаните лица се додека тие не беа изнесени пред суд или јавен обвинител.

ЗЕМЈА НА ПОТЕКЛО НА ЗАДРЖАНИТЕ ЛИЦА

Во 2022 година, немаше депортирани лица согласно договорите за реадмисија. Едно лице од Косово, кое беше задржано во ПЦ за странци, доброволно ја напушти државата. Дополнително, 58 задржани лица беа протерани/присилно отстранети од територијата на Република Северна Македонија. За сите нив беше изготвена одлука и потоа истите беа протерани од територијата на Република Северна Македонија.

Реден број	Држава	Број
1	Косово	11
2	Куба	8
3	Србија	1
4	Албанија	8
5	Турција	16
6	Русија	4
7	Кореа	2
8	Белгија	1
9	Унгарија	1
10	Перу	1
11	Танзанија	1
12	Казакстан	1
13	Литванија	1
14	Чешка	1
15	Босна и Херцеговина	1
Вкупно		58

Поголемиот дел од задржаните лица беа дел од инциденти поврзани со криумчарење и задржувањето послужи како механизам за обезбедување на тие лица како сведоци во постапките против криумчарите.

Во текот на целата година, четирите Регионални центри за гранични работи во Република Северна Македонија, имаат поднесено 37 кривични пријави против криумчари. Преку овие случаи, полицијата спречи криумчарење на 1.223 лица. Во 2022 година, полицијата регистрирала три кривични дела на “трговија со луѓе” сторени против шест лица. Жртвите на овие кривични дела во најголем дел беа жени од Северна Македонија, Русија, Украина и Србија. Исто така, биле регистрирани и седум кривични дела на “трговија со деца” за кои полицијата поднела кривични пријави против 13 лица за осум сторени кривични дела. Жртвите на овие кривични дела беа четири деца принудени на присилна работа и сексуална експлоатација. Три од нив беа девојчиња, а една жртва беше момче.

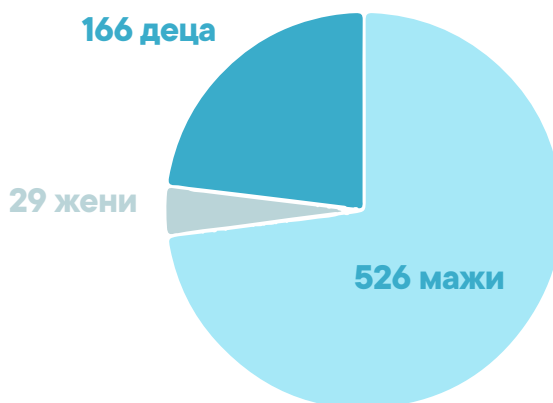
3. ЗАДРЖУВАЊЕ ВО ТРАНЗИТНИТЕ ЦЕНТРИ

Статусот на транзитните центри осма година по ред остана недефиниран. Ова е важно поради тоа што почитувањето на основните човекови права на лицата сместени таму остана нејасен, а и правата на лицата не се дефинирани. Со самото тоа не постои механизам за заштита во случај на евентуални прекршувања.

ТЦ Винојуг

Праксата на задржување на лица во движење во ТЦ Винојуг продолжи и во 2022 година. Во текот на целата година, во ТЦ Винојуг беа задржани 771 лице во кривичните постапки против криумчари. Најголем дел од нив се мажи (526), но имаше и 29 задржани жени и 166 деца од кои 75 беа непридружувани малолетници со назначен старател.

Задржани лица во ТЦ Винојуг

ТЦ Табановце

ТЦ Табановце е центар кој во најголема мера се користи за сместување на лица во движење, но во одредени случаи истиот се користеше за задржување на лица кои биле откриени од страна на полицијата во акции за спречување на криумчарење. На задржаните лица не им било изготвено решение за задржување. Просечното време на задржување на лицата во овој центар е многу пократок за разлика од претходните години.

Според статистиките на МЗМП, во 2022 година биле задржани 72 лица. Од нив 67 биле мажи, а 4 жени. Во овој период бил задржан 1 непридружуван малолетник.

Задржани лица во ТЦ Табановце

4. ОГРАНИЧУВАЊЕ НА СЛОБОДА НА ДВИЖЕЊЕ ВО ПОСТАПКИТЕ ЗА АЗИЛ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Во новиот Закон за меѓународна и привремена заштита (ЗМПЗ), постојат одредби со кои се предвидува можност за ограничување на слободата на движење на баратели на азил во рок од три месеци со одлука донесена од страна на Министерството за внатрешни работи³.

Слободата на движење може да биде ограничена преку некоја од двете понудени мерки. Првата е преку ограничување на движењето надвор од Прифатниот центар за баратели на азил или друго место за сместување определено од Министерството за труд и социјална политика. Втората се однесува на сместување во Прифатниот центар за странци, кое е најчесто користено место каде што се сместени лицата на кои им е ограничена слободата на движење⁴.

Во текот на 2022 година биле донесени 12 одлуки за ограничување на слободата на движење за баратели на азил. Десет од овие баратели на азил се од Сирија, а два се од Куба.

Согласно Член 12 од Уставот на Република Северна Македонија, судот треба да донесе одлука за ограничување на слободата⁵. Во истиот член е наведено дека лицето треба да биде повикано пред судот во првите 24 часа и судијата треба да одлучи за ограничувањето на слободата. Ова укажува дека оваа постапка е итна. Исто така, ЗМПЗ укажува дека постапката за ограничување на слободата на движење треба да биде итна притоа внимавајќи на сензитивноста и можноста за прекршување на основните човекови права⁶.

Алтернативите на задржувањето треба да бидат земени во предвид, посебно што ЗМПЗ содржи членови со кои таквите алтернативи се ставаат на располагање за барателите на азил со ограничена слобода на движење.

³ Закон за меѓународна и привремена заштита, член 63-67;

⁴ Ibid, член 64, став 1;

⁵ Устав на Република Северна Македонија, член 12;

⁶ Закон за меѓународна и привремена заштита, член 65, став 4;

5. ГЛАВНИ ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

Согласно сè истакнато во овој извештај, беа извчелени неколку главни заклучоци и препораки кои треба да бидат земени во предвид. Претставените факти и бројки треба да служат како насока за сите идни планирања и во постапките за градење на идни политики.

Главни заклучоци:

- **Постои одредено намалување во бројот на задржани лица во ПЦ за странци во 2022 година (139) во споредба со 2021 година (197);**
- **Вкупниот број на задржани лица во 2022 година (982) е повеќе од двјно зголемен во споредба со вкупниот број на задржани лица во 2021 година (388);**
- **Зголемувањето на вкупниот број на задржани лица е во најголема мера поради бројот на задржани лица во двата транзитни центри. Во ТЦ Табановце, во 2022 година бројот на задржани лица изнесува 72, што е многу повеќе од 13 лица кои беа задржани во 2021 година. Во ТЦ Винојуг, во 2022 година бројот на задржани лица изнесува 771, што е многу поголем од 198 лица кои беа задржани во 2021 година;**
- **Одлуки за задржување на лица во ТЦ Винојуг и ТЦ Табановеце не беа изготвени за разлика од ПЦ за странци каде што ваквите решение беа изготвувани. МЗМП нема информации за основот врз база на кој овие решенија беа донесени;**
- **Поголем дел од задржаните лица беа вратени во некоја од соседните држави, најмногу во Грција од каде што истите и влегле во Северна Македонија. Останатите поднеле барање за признавање на правото на азил и беа сместени во ПЦ за баратели на азил, но најголем дел од нив го напуштија овој центар во привте неколку дена;**

Препораки:

- **Ефективна правна помош и можноста за соодветно оспорување на законитоста на одлуките за задржување е многу важно и придонесува за заштитата на правата на задржаните лица;**
- **Обезбедување на присуство на сведоци во кривични постапки преку нивно задржување е противзаконско. Соодветни алтернативи треба да бидат на располагање за овие лица;**
- **Задржувањето на деца не треба да се применува и треба да постојат алтернативи за задржување на деца;**
- **Одложувањето на постапката за поднесување на барање за признавање на правото на азил поради давање на изјава пред надлежен Јавен обвинител е пракса која што треба да се промени во иднина со цел спречување на ограничување на основните човекови права на овие лица;**

Македонско здружение на млади правници (MYLA) е независна, професионална и непрофитна организација која обезбедува правна помош и застапување за заштита на човековите права.

МЗМП е организација која во Република Северна Македонија обезбедува бесплатна правна помош и застапување на баратели на азил, бегалци, лица без државјанство и други лица од интерес во постапките поврзани со азил, законски престој и други социјални права.

Македонско здружение на млади правници (МЗМП)

ул. Донбас бр. 14/1-6 1000 Скопје

www.myla.org.mk | contact@myla.org.mk

FB: facebook.com/younglawyersmacedonia

IG: instagram.com/myla_mzmp

тел. 02/ 3220 870